

Virág és Virágh,

avagy miféle süteményekkel traktálta a tőkés a dolgozókat?

Forog az idegen ebben a kánikulában.

— Gyere, menjünk be ide a Virágba!

Vajon jut-e eszébe a betérő idegennek s hovatöbb a helybelieknek is, mit jelentenek a betűk a tér két oldalán, egymással szemben: VIRÁG CUKRÁSZDA.

Elvenni valamit mindig könnyebb volt, mint valamit visszatenni. Ez esetben egy betűt, — egy H-betűt... Pedig ezt meg kell tenni, elsősorban is ezt, hiszen ezt parancsolja a város ipartörténeti múltja, a város igazgató-szerető közvéleménye. Engedtesse meg egy rövid visszapiantás a cukrászda múltjára.

A század elején történt. Még mesének is szép: három igazán szegény baranyasellyei leánytestvér megismert három, ugyancsak szegény (tízgyermekes családból való) bácsika testvérlegényt. Az ismeretség hosszú idejébe beleszólt ugyan az első világháború, de a fiatalok kitartottak s a három Virágh testvér elvette a három Gumilár leányt. A legidősebb fiú, Géza, a fővárosban, Kuglernél (ismertebb nevén Gerbeaud) tanulta ki a cukrász szakmát. Két testvére közül József a kőfaragó szakmát választotta, a fiatalabb Béla pedig jogot tanult a szegedi egyetemen.

Mindenük közös vala

A cukrászdaalapító Virágh Géza lett, akinek közbeeső munkaállomásai voltak: Miskolc, Kolozsvar, Szabadka, Bártfa, Debrecen, Vízakna, végül Temesvár. A Löffler-palotában működő cukrászdában telepedett meg, hol hamarosan üzletvezető lett. A háború végével idegyűjtötte össze testvéreit, feleségeikkel együtt, munkát is adva nekik.

A hat személy együtt dolgozott, együtt lakott. Biblikus kifejezéssel élve: *mindenük közös vala...* A húszas évek elején már fölkerülhetett a cukrászda fölé: CONFISERIE — CONDITOREI VIRÁGH. Temesváron a hatosfogat két leánygyermekkel (Róza és Éva) is gyarapodott. Azonban a család nem akart a román imperium alatt élni. A család fő, Géza, Szegedre jött át, ahol megvásárolta a Klauzál téri Arvay cukrászüzemet, teljes berendezéssel. A továbbiakban azonban nem kísérté szerencse működését. A járványos spanyolbetegséget megkapta, vissza sem térhetett Temesvárra, egy héten belül elragadta a

halál. A hátrahagyott család minden értékeseit (a lakberendezés kivételével) s Szegedre költözött, a temesvári ház helyett a szegedi Szt. György u. 16. sz. alá.

Az üzlet hamarosan újra megindult, *Virágh Testvérek* cím alatt. József vette át az üzem vezetését, az adminisztrációs munkát, az üzlet irányítását Béla, a közben leszerelt tartalékos százados végezte. A család most is együtt maradt. Az aszszonyok végezték a főzést (az üzem dolgozó részére is) a háztartási munkát. A tanoncok, segítők a ház alagsorában kaptak szállást és ellátást. Rindje János a legidősebb segéd reggelként vezényelt:

— Fiúk...! Fölkelni! Az úr már bement dolgozni...!

Az üzlet fölvirágozott. A két háború között már a főváros után, a vidék első cukrászdájaként kezdték emlegetni. Virágh Béla rátermettsége (egy időben a szegedi sütőipari szakszervezet elnöke is volt), kiváló érzéke az újítások, finom készítmények iránt, nagyban segítette az

üzlet gyarapodását. Az ő tervezése volt a város költségén létesített újszegedi Virágh-kioszk is. A második világháború után, súlyos orosz forrásból, csak 1947-ben került haza. A nehéz időkben is együtt maradt családban Virágh József volt az összetartó, sikeresen átvélszelve a cukorhiányos, az általunk jól ismert „melaszos” korszakot.

Így nézett ki a helyzet 1950. február 8-án, az „államosításig”.

A cukrászdat a kommunista rezsim „tőkés üzemenek” nyilvánította s térítés nélkül vette át, hogy „árnyaltan” fogalmazzunk. Valójában az történt, az volt az indoklás (!?), miszerint nem voltak bejelentve a tízen felüli alkalmazottak, mely szám szükséges lett volna a „nagyüzemi rang”-hoz. Az igazság az, miszerint 8 cukrászdai (üzemi) dolgozó mellett 5 családtagot nem lehet „alkalmazottként” minősíteni.

A tulajdonosok közismerten mindig emberségesen bántak az alkalmazottakkal. Jóságúsgükről József Attila is beszámolt egyik, növérehez írt levelében. (E sorok írója most is meg tudná mutatni azt a még ideig megjelölten helyet (?)

ahol a költő hónapokon keresztül a Virágh cég vendégeként fogyasztotta az ingyenkávét s a süteményeket.)

Visszatérve a szegyeinteljes napra: térítés nélkül államosították a cukrászdat. Mai szemmel nézve már egyértelmű, hogy nagyfokú igazságtalanság történt. Nem tudom, milyen vagyonelvételek nevezné a törvényt, amikor a tulajdonost „udvariasan” felszólítják:

— Kérem, tessék a pénztáriól elfáradni!

Mert így történt. Virágh József, még az *ottfelejtett kalapjáról* sem mehetett vissza cukrászdájába.

A család a megmaradt (ma már negyedére zsugorodott) Szt. György utcai házban továbbra is együtt maradt, főfoglalkozásuk: „rongyszőnyegkészítő bedolgozó”. Virágh József mint éjjeliór esett össze s halt meg, a többiek sem érték meg az 1956-os forradalmat. A remény táplálta beteg szívüket, hogy egyszer visszakaphatják emberi munkájuk gyümölcsét... Egy más után költöztek a szegedi öskertbe, a Belvárosi temetőbe, ahol most együtt nyugszik, közös sírboltban a Virágh család összes tagja.

Melaszos hazugság

Szeged közönsége előtt nem kell magyarázkodnunk, mit jelentett, mennyiben járult hozzá a város hírnevéhez a Virágh-cukrászda. Elismerés illeti csupán a példamutató családot, amely bebizonyította, hogyan lehet semmiből, sok munkával maradandó vagyont létrehozni, s ma már törvénybe foglalt az is, hogy a munka révén szerzett tőke, nem lehet bűnös szerzemény.

Tőke...!?

Hiszen mindig azt vágták a fejükhöz, hogy tőkések.

Csupán egy esetet említek ezzel kapcsolatban. Tanúja voltam a 60-as években, amikor egy — a Tisza Szállóban rendezett cukrászkiállításra — kiállított cukrászreprek mögött szerényen, egy külön kis félre-eső asztalkán állították ki a legolcsóbb süteményféléket, amelyek összetétele a cukorinséges időkre emlékeztetett (hogy honnan szedték, hogyan kreálták ezeket, nem

tudom), egy mellétt cédulán ezzel a felirattal:

„A tőkés Virágh-cég ilyen süteménnyel traktálta a dolgozókat!”

A nehéz időkől fentebb már szóltunk. Ehhez a csúnya rágalomhoz csak Bálint Sándorunk aranyos bölcsességét tudnánk hozzáfűzni: „Akik gyalogálnak, azok meakul-páznak!”

A jelenleg élő örökösek, négy unoka közül egyikük sem akar beülni a cukrászdába, nem lép föl a nehéz időben államunkkal szemben anyagi követeléssel, annál is inkább, mert tisztában vannak azzal, a mostani bővült üzem már nem a régi, amelyet elvettek. Kisvirág oda — nagy Virágh ide, az igazságot a várható törvényrendelet fogja kimondani.

De a család becsületét helyreállítani — ez városunk kötelessége!

Cs. Gy.

Kép — zavar

Persze, hogy zavar a benzingáz, az ólomszennyezés, a bűz — de zavar a szegénység, a sziszifuszi kínlódás, a tehetetlenség is. Szeged lassan fuldoklik, önnön csapdájába kerül. Milyen büszkeséggel emlegetjük ma is Lechner Lajos európai szellemiségű, százéves sugaras-gyűrűs város-szerkezetét. Párizs metropoliszával példálózunk, nem is alaptalanul. Csakhogy ami évszázada, a fiákerek, lóvas-utak, de még az első autók idején is korszerű és jövőbelátó terv volt, az már szorongató kényszerűség. Mert a lechneri koncepció nem fejlődött kellő ütemben, megfelelő elképzelések szerint, nem követte az idő lépésváltását. Mára minden sugárút a belvárosba vezet be a hihetetlenül felszaporodott autóforgalmat — közöttük az egyre régebbi hazai és keleti gépkocsialományt —, ezzel kritikus szintre emelik a levegő szennyezettségét, tönkreteszik a zöldfelületeket, fákat, s mint a statisztikák igazolják, megtámadják az embereket, a gyerekeknek légúti megbetegedéseket okoznak. S gyakran elviselhetetlen zsúfoltságot a parkolók hiányában tilos helyeken is. A megoldás szinte lehetetlen, maga a huszonkettes csapdája. Kitiltani a belvárosból az autókat, buszokat lehet drasztikus adminisztratív intézkedés rendőri terrorral, kemény büntetésekkel, ám a problémát nem oldja meg. Részint tiltani csak akkor etikus, ha lehetőséget teremtünk a választásra. Új parkolók, parkolóházak létesítésével a kényelmes és biztonságos várakozáshoz (mert újabban ez sem utolsó szempont!). Másrészt: ismerve a belváros szerkezetét, rengeteg lenne az ott lakóknak, a közintézményeknek, megannyi célforgalomnak a kivételes helyzete. Megoldás? Csak a fantázia birodalmában, egyelőre. Mert teszem azt, ha a külső körút déli szakasza a Nagyállomás magasságában egy új hídon össze tudna kapcsolódni Újszegeddel, mentesülne a régi híd és a környező utcák sora akár a teljes gépjárműforgalomtól. Vagy — jó néhány nyugati példa igazolja — a terek,

városközpontok alá kerülhet az átmenőforgalom és az ezres nagyságrendű parkoló. S akkor még nem szóltunk a környezeti kímélő gépkocsitípusokról, a kétüteműk kiállításáról, mindezen törekvések támogatásáról.

Milyen szép is volt az első lakótelep építése idején a szintén nyugatról importált ötlet: a magas házak között keskeny utakra van szükség, csak a tömegközlekedési járművek egyirányú mozgására és a szervizforgalom bonyolítására. A garázsok a lakótömbök peremén helyezkednek el. Itt parkol majd a magyar, elétál a pompás parkok árnyas lombjai alatt a szupermarketbe, miután bevásárolt, kihozza a gyereket a bölcsődéből, időznek egy keveset a játszótéren, majd vár az otthon melege. Ám az autós magyar kénytelen parkolóra vadászni a házak között, némelyikre föl is festi kocsija rendszámát, páran legszívesebben fölhajtanának a nyolcadikra is. Hogy is juthat akkor valakinek eszébe, hogy a belvárosból ki kellene tiltani a magánautókat. Még gyalogolnunk kellene négy-ötszáz métert, még csökkenne a nép súlyátalga, még esetleg jobb levegőt is szívhatnánk.

De mi valahogy — bosszankodva, zsörtölődve — mégis csak szeretjük a benzingáz, a ködösítést. Mert ha nem így lenne, hogyan élhetnénk naponta ebben a természeti, szellemi és erkölcsi környezetszennyezésben. Tudjuk ugyan, hogy a kocsin két pedál van, a gáznak és féknek, s mi mégis egyszerre tapossuk mind a kettőt. Papolunk a környezet megvédéséről, de minden ilyen módszer bonyolultabb, drágább, nehezebben hozzáférhető. Szeretnénk, ha túlsúlyos nemzetünk egészségesebben élne, ám minden, a korszerű táplálkozáshoz szükséges termék, alapanyag többszöröse a szalonnának, lecsókolbásznak. A rendszeres testedzés, sportolás is a kiváltságosoké. Nyugati típusú demokráciát hirdetünk, s képtelenek vagyunk elszakadni a rendszerváltás előtti rendszer sztereotípiáitól. Ne nyugtasson meg bennünket, hogy ha pengeélen is, de őrizzük fizetőképességünket, ne mondjunk le arról, hogy mi már megváltoztathatatlanok vagyunk, ne legyen megnyugtató számunkra, hogy Szeged légszennyezettsége átlagterhelés mellett a megengedett határérték alatt marad, ne kényelmesedjünk bele Trabantjainkba. S ne képzeljük, hogy a nagy hűhóval beharangozott négyütemű Trabant kapcsol bennünket Európához. Attól az még Trabant. S biztos-e, ha ez a kétütemű ország egyszer négyüteművé női ki magát, már odaállhat az európai verseny startjához. Egyáltalán nem, hisz képtelen lesz odakeveredni a parkolási gondok miatt, ellentmondásos KRESZ-táblák között, a zsúfolt városok fullasztó levegőjében.

Tandi Lajos

